

Kremenjak

Politički list za interese grada Šibenika i okolnih sela.

Kremenjak izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na pò godine Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. **Pojedini broj 4 pare (2 novč.)**

P. N. Gospodinu

D.ru IVI KRSTELJU rodom iz Kućišta, odvjetniku u Šibeniku, predsjedniku Društva Dobrovoljnih Vatrogasaca, i t. d. i t. d.

Motto: „Naša narodna poslovice dobro kaže: ljudi se vežu za rieč, a volovi za rogove, a tko hoće u njihov ter da ide, slobodno mu polje.“

Letač: „Na Obranu Hrv. Barjaka“. 14 lipnja 1903.

Vrli poštenjače i obrazniče!

Viteže-rodoljube od ognja i mača!... itd. itd.

Dozvoli nam par riječi sad, kad je vatrogasni ples prošao. Prije plesa nijesmo htjeli rad uspjeha njegov, i mučasmo.

Ti ćeš pamtit i riječi, koje stavismo gore kao motto? — One su na koncu glasovitog letača „Na Obranu Hrvatskog Barjaka“, što ste ga Ti i tvoji izdali 14 lipnja 1903. godine, prigodom prvog koncerta društva „Kolo“ u Kazalištu. Izdali ste ga, da obranite hrvatski obraz, hrvatsko poštenje i hrvatski barjak, „koji je bio pogrdjen u kazalištu „Mazzoleni“ na jednom plesu vatrogasnog društva pred nekoliko godina, a — usprkos toj činjenici — Društvo „Kolo“ htjelo je dati — i dalo je — svoj društveni koncert u tom istom kazalištu dneva 14. lipnja 1903. godine.

Pošto je društvo „Kolo“ tog „dana od velike smutnje“ htjelo ući u kazalište sa svojim barjakom od same tri boje — crveno-bijelo-modrim —, a nije htjelo sa onim vašim (Tvojim i tvojih), to je, dakako, društvo „Kolo“ „pogazilo hrvatsku čast, izdalo hrvatski, na vatrogasnom plesu teško uvrijedjeni barjak“ a da prije toga nije nikako, ni mačem, ni krvlju osvetilo i opralo tu tešku uvredu. Onda — onda si Ti na to „izdajničko“ „Kolo“ skočio, blagogledne svoje oči razgoračio i, kao junak kome para nema, izletio kano jastreba gradu na bedeme — „Na Obranu Hrvatskog Barjaka“.

I to je bio dan poroda velike smutnje u našem gradu. I tako iz društva, koje dobrovoljno vatru gasi, izletila je Tvojevoljno iskra, koja je požar smutnje u našem (ne u tvojem) gradu zapalila, i taj požar i danas gori, a ti t. j. Ti u njemu gvoždje griješ i kuješ.

Nego — ostavimo šuškarije, a iz njedara Historije, učiteljice, izvadimo dokumente, i to baš sad, kad si Ti

Tvojevoljno „Dobrovoljne vatrogasce“ odveo il pustio u Mazzolenovo kazalište, „gdje je pogazena čast hrvatske zastave“.

Junače! — Diko! — Sokole!

Ovo navadjanje historije mi nečinimo za to, da Ti dademo pod nos, već za to, što mi neznamo onako lijepo, onako jakim akcentima istaknuti važnost događaja i „težinu uvrede najmilijoj nam hrvatskoj svetinji“.

Historija kaže crno na bijelu ovo:

Uprava Hrvatskog Muzičnog Društva „Kola“, kad je dne 14. lipnja 1903. priredjivala u kazalištu koncert i na nj pozvala općinsku upravu i ostala društva, bila je sretna te je dne 12., 13. i 14. lipnja 1903. primila Tvoje bratske ljupce i slatke bupce.

Vrli poštenjače i obrazniče!

Viteže-rodoljube od ognja i mača i visokog čela! i t. d.....

Evo ih po redu: *)

Prva salva:

Broj 4347.

Uglednoj

Upravi Hrvatskog muzičnog društva „Kolo“

u Šibenik.

Čast je priobćiti Toj Uglednoj Upravi da pozivu na „Veliki Vokalni Koncert“ Vašega društva, koji će se prirediti u Kazalištu Mazzoleni dneva 14. Lipnja t. g. i na ponudjenoj loži broj 21-I red, ova Općinska Uprava nemože se odazvati, s poglavitog razloga, što je prigodom Vatrogasnog plesa godine 1900 nanešena teška uvrieda Hrvatstvu, kad se je — kako je svima dobro poznato — izjavilo, da su Hrvatske trobojnice, kojima je kazalište unutra bilo okićeno, obezčastile kazališnu zgradu i da bi ju s toga trebalo obojadisati i krstiti.

Tada je nastala razmirica sa ravnateljstvom kazališta, koje nije nikada više pristalo da u kazalište udje hrvatska trobojnica.

Onom prigodom ondašnja Uprava Vatrogasnog društva, pismenim pozivom, pozvala je za dan 14. Veljače 1900 u Vatrogasne prostorije na dogovor Općinsko Upraviteljstvo, Uprave Hrvatskih Čitaonica, Upravu Hrvatskog Sokola i sve druge vidjenije hrvate.

U istom pozivu između ostaloga rečeno je i sljedeće: „To nije više privatno pitanje Vatrogasnog društva, nego pitanje obćenito za sve one koji u Hrvatskoj zastavi vide, ne samo tri boje, već narodnu oznaku, emblem, pomoću kojega izvanjskim načinom davamo izraza

*) Svima ostavljamo pravopis, kako stoji.

svemu što mislimo da za nas naša narodnost, naše hrvatstvo znači.“

Na taj poziv svi se odazvaše, te nakon burnog razpravljanja i pošto su svi izrazili svoje najveće ogorčenje radi nanešene uvriede Hrvatskoj zastavi, skupština odlučila, da ni jedan Hrvat nesmije stupiti u kazalište Mazzoleni sve dotle, dok kazališno Ravnateljstvo ne dozvoli Hrvatskoj trobojnici slobodan i neograničan pristup — i to svečano i izričito.

Pošto to do sada nije sledilo — a i na ovogodišnjoj glavnoj skupštini „Kola“ odlučeno je, da „Kolo“ nesmije u kazalištu pristupiti, dok ne bude Hrvatskoj zastavi data zadovoljština — ovo Obćinsko Upraviteljstvo, koje je na Upravu ove Obćine postavilo Hrvatsko pučanstvo, nesmije u Kazalište Mazzoleni pristupiti, jer tim bi pogazilo narodnu čast i sve ono što je narodu najmilije i najsvetije, a i prekršilo bi zadatu rieč i zaključak svih Šibenskih Hrvata.

Toliko Vama znanja i ravnanja radi, a i zato, e da možete s ložom za ovu Upravu odredjenom inače raspoložiti. —

Od Obćinskog Upraviteljstva

Šibenik, 12 Lipnja 1903

Za Načelnika

D.r KRSTELJ v. r.

Prisjednik

Marko Stojló v. r.

Druga salva:

Br. 10.

Uglednoj

Upravi Hrvatskog muzičnog društva „Kolo“

Šibenik.

Čast je priobćiti Toj Uglednoj Upravi da se ova Uprava nemože odazvati pozivu na „Veliki Vokalni Koncerat“ Vašeg društva, jer ju veže zaključak i rieč zadata na skupštini u prostorijam našega društva 14 veljače 1900, da ni jedan Hrvat nesmije stupiti u kazalište Mazzoleni sve dotle dok kazališno Ravnateljstvo ne dađe uvriedjenoj nam zastavi svečanu zadovoljštinu i slobodan i neograničen pristup.

Od Uprave društva Dobrovoljni Vatrogasaca

Šibenik 13 Lipnja 1903.

PAVAO KOVAČEV p. i. r.

K. Ivon t.

Treća salva:

Broj 46.

Uglednom društvu Kolo

u Mjestu.

Na poziv Tog uglednog društva na „Veliki Vokalni Koncerat“, što ga priredjuje dne 14 t. mj. u kazalištu „Mazzoleni“ podpisana uprava zaključila je sljedeće:

Uprava „Hrvatske Čitaonice“ dosljedna zaključcima, odlučila je neprisustvovati nikakvoj hrvatskoj zabavi u kazalištu „Mazzoleni“, dok god nebudé, riešeno

pitanje o „Hrvatskoj trobojnici“ sa strane kazališne uprave. —

Šibenik 13 Lipnja 1903

Za Upravu Hrvatske Čitaonice

Za Presjednika *)

V. Kulló

Tajnik

Ante Vendler

Četvrta salva:

Broj 30.

Uglednom društvu Kolo

u Mjestu.

Na poziv Tog uglednog društva na „Veliki Vokalni Koncerat“, što ga priredjuje u nedjelju dne 14 t. mj. u kazalištu „Mazzoleni“, podpisana uprava „Hrvatskog Sokola“ poprimila je sljedeći zaključak:

Neodazvati se pozivu s razloga, što je prigodom „Vatrogasnog plesa“, radi teške uvriede nanešene Hrvatsvu bilo je odlučeno od svih uprava hrvatskih društava i od svih šibenskih Hrvata ne poadjati kazalište „Mazzoleni“ dok ne bude dozvoljen izričito sa strane kazališne uprave slobodan ulazak „Hrvatskoj trobojnici u isto kazalište. (Krasni stil i krasni hrvatski jezik. Op.)

Šibenik dne 13 Lipnja 1903

Za Upravu „Hrvatskog Sokola“

Starosta

D.r KRSTELJ

Tajnik

Karadjole

Peta salva:

Slavnoj Upravi Hrv. muz. društva „Kolo“

u Šibenik.

Pozivu Te Slavne Uprave ne može mo se odazvati, jer prigodom vatrogasnog plesa 1900, kad bi držan opći sastanak svih Uprava hrv. društava i svih Hrvata u Šibeniku, bi odlučeno, da se ne ide u Kazalište „Mazzoleni“, dok Ravnateljstvo istoga izričito ne dozvoli slobodan ulaz hrvatskoj troboji u kazalište.

Šibenik 14 Lipnja 1903.

Za Upravu Šibenske Glazbe

Za Predsjednika **)

D.r KRSTELJ

Tajnik

A. Blažević

Šesto: pantomim.

Ili kako u nas kažu pantumina, a donosimo je toliko od šale i zabave, da se čitaoci nasmiju, kako svetomartinski skakavalci imaju elegičnu i plačnu žicu pri „žalosnim činjenicama“.

*) Za predsjednika D.ra Krstelja, da bude više znamenitih potpisa.

**) D.r Gazzari, kao predsjednik uskratio potpis.

Šibenik 13/VI 1903.

Ugledna Upravo!

Obzirom na žalostnu činjenicu, da je Uprava Tog bar po imenu Hrvatskog Društva, odlučila, prirediti zabavu na mjestu gdje je povriedena Hrvatska Troboja, potpisati smatra si dužnošću, da izstupi iz tog društva.

S' odličnim Štovanjem

Ante Vendler

učitelj rat. tečaja.

Eto toliko historija kaže i na ugodno pamćenje šibenskih gradjana pohranjiva medju ostalim i ovo **Tvojih** pet salva sa onom šaljivom gluvonijemom pantuminom svetomartinske zelene bube.

Narodni nesmutljivče! Viteže riječi od poštenja!

Je li taj **Tvoj** barjak, što si ga iz Tvoje rodne kuće donio, bolji i pošteniji od barjaka hrvatskog, koji si **Ti**, kad si u Šibenik došao, našao da se vije nad našim glavama i koji se je nad našim starijima i nad našim (ne **Tvojim**) gradom Šibenikom vijao još onda, kad si **Ti** u Kućištu **Tvome**.....?!

Plače li za **Tobom** Kućište rodno **Tvoje** i **Tvoji** Kućištani — mi neznamo, nit marimo znati; ali — kad si u naš grad, u našu kuću došao i bio gostoljubivo primljen — pitamo **Te**, zašto si učinio od kuće naše ovo, što si učinio? Zašto si ružio i izružio odlične gradjane Šibenika? Zašto si jedne dizao na druge? Zašto si podignute opet rušio? Zašto si jedne s drugima zavadio? i zašto si se digao napokon i proti zastavi od tri hrvatske boje, koju gradjani šibenski držahu i drže dragom baštinom otaca svojih, koju ljube kao i život svoj?! Zašto si dizao kuku i motiku proti društvu „Kolu“, kad je ono pod svojom hrvatskom zastavom ulazilo u mjesno kazalište, da tu pred cijelim šibenikom iznese ljepotu hrvatske pjesme, zanese njome srca hrvatska, srpska i tudjinska, da digne cijenu imenu hrvatskome i pokaže moralne sposobnosti težaka šibenskog svakome, koji dotle nije bio vičan da u njegove sposobnosti vjeruje?!

Zašto se je držalo u onoj kući iza onog zelenog bora veliko vijeće i zašto se je tu predlagalo jurišanje, bombardovanje kazališta „Mazzoleni“?!

Što je **Tebi** društvo „Kolo“ skrivilo, da ni njegova barjaka nisi htio hrvatskim priznati, nego si poput jastreba izletio — „na obranu hrvatskog barjaka“!?

Kaži, zašto? Poštena dušo, odlični rodoljube!

Kaži, zašto društvo „Kolo“ onda nije smjelo ući u kazalište, a zašto je smjelo i dopustio si da udje društvo dobrovoljnih vatrogasaca?! A **Ti**, dični obrazniče, kad si prvi put ušao u to kazalište, koje si mjere, uvjete, garancije pitao i dobio, da uzmogneš dopustiti samu sebi, da smiješ ući u mjesto, gdje je „nanešena teška uvrieda Hrvatstvu“ i kad „Obćinsko Upraviteljstvo, koje je na upravu Obćine postavilo hrvatsko pućanstvo, nesmiye u kazalište Mazzoleni pristupiti, jer tim bi pogazilo narodnu čast i sve ono, što je narodu najmilije i najsvetije.“...?!

Kaži, koje uvjete, koje garancije?!

Onaj dan, kad je proti davanju koncerta Kolova u Kazalištu — pošto su **Tvojom** inicijativom općina i sva šibenska društva odbila uvredljivo pozive na koncert — kad je, velimo, izišao letač „Na obranu hrvat. barjaka“, onaj dan bio je danom prave smutnje u našem gradu. Nama se ima zahvaliti i našoj razboritosti, što

nije medju braćom, medju Šibenčanim došlo do ružnijih posljedica.

Postupanje **Tvoje** i tvojih željelo je izazvati u gradu najgore posljedice, tražeći na svaku ruku i pod svaki uvjet zapriječiti davanje koncerta toga dana — pak, što bude, bude. **Tvoje** zlo srce mi smo bili već upoznali i nedadosmo da **Ti** iko od naših padne na lijepak. — I koncert je ispao sjajno, kazalište je puno bilo odličnih gradjana šibenskih. Samo **Tebe**, ni takih nije bilo. Tad si, značajniče bez ljage, počeo rigati vatru i sumpor preko novina na sve odlične Šibenčane, a napose na nišan uzeo ondašnjeg predsjednika „Kola“, d.ra Iljadicu, kojemu **Ti** nijesi dostojan ni potplat poljubiti. — **Tebi** se svedjer htjelo kavge, mućenja i svadje, pak si mutio i mutio, u mutnu lovio, dok se na valovima gradjanske smutnje i bratske svadje nijesi uspeo na prvo mjesto u gradu — da nam čuvaš hrvatstvo.

Obrazni sine Kućišta, načelniče Šibenika grada!

Ovo otvoreno pismo mogli smo **Ti** upraviti na sami dan vatrogasnog plesa, ali nijesmo htjeli, da ne zasmetamo i najmanje uspjeh plesa jednog društva, koje je šibensko. Jer, kad **Tebe**, prije il poslije, sreća odnese bogata i zdrava iz našeg grada, mi Šibenčani i naša društva, moraćemo da i dalje u Šibeniku ostanemo.

Onda, lako, da se i izmirimo.

Čuj naj još malo, **Ti**

Veliki obrazniče! još veća poštenčino! Viteže riječi od poštenja! Značajniče od čelika! Smjeli nokati morski jastrebe! Uskrisitelju prijateljske poštene miševne igre! Šibenski rodoljubni Franče! pak da završimo.

Na koncu onog glasovitog letača „Na obranu hrvat. barjaka“, što ste ga **Ti** i **Tvoji** izdali dne 14. lipnja 1903. proti društvu „Kolu“ i u njemu uvrijedili sve članove tog društva i sve, što je odličnijega medju gradjanima grada Šibenika, za to što prisustvovaše koncertu „Kola“ u kazalištu „Mazzoleni“, — stoje napisane markantnim slovima riječi: „Ljudi se vežu za rieč, a volovi za rogove, a tko hoće u njihov tor da ide, slobodno mu polje“.

Veleučeni Gosp. Doktore! Sine Kućišta a načelniče grada Šibenika! kaži nam sada, poslije vatrogasnog plesa prošle nedilje u kazalištu, kaži nam pravo, tako bio zdravo: za što bi bilo sada najzgodnije da **Tebe** ljudi svežu? je li za riječ ili za..... za rep? — Tor, u koji si ušao, je li tor volova, je li ovaca ili je tor.....? —

Tor Krstelja i Krsteljevaca.

Kaži, dični! — Kaži, obrazniče!

Sileni gospodaru Šibenika i Crnice! Dostojni savezniče fra Gjerundia u Skradinu! Načelniče-poduzetniče obalnih gradnja! Od sunca svjetliji obraze! Kaži, kad **Te** ponizno pita evo

Nekoliko šibenskih podanika.

Šta ima nova po svijetu.

Nad Hrvatskom se navlače crni oblaci. Magjarsko nasilje i bezakonje traje dalje. Nametnuti ban Rakodczaj je odstupio, a Magjari nametnuše svog bana, baruna Pavla Raucha. Ovaj novi ban ide stopama svoga oca Levina, koji je, radi svojih bezakonja, morao u noći bježati iz Zagreba sakriven u kolima punim sijena. — Kako je sin mu Pavao, današnji ban, počeo da radi, moguće da i njega to isto zadesi. U svrhu izbora premješta činovnike i tako na tisuće rasiplje narodni novac.

Optužuje zastupnike hrvatsko-srpske koalicije da su veleizdajnici. To im isto prišivaju i Magjari, za to, što nisu dali da se Bakar i Kraljevica stope s Rijekom u jedno tijelo i dodju u ruke Magjara, i što su branili svoj materinski jezik u parlamentu u Pešti. Sva je Hrvatska proti Rauchu i njegovim ljudima, samo ga potpomažu Srbi radikali i Frank. Nek nas tješi to, da u svakoj pšenici ima kukolja, koji će dospjeti po Isusovim riječima — na oganj.

Srpska vlada nije htjela da Crnogorskoj izruči one Crnogorce, koji su bili označeni kano zavjerenici u uroti proti knjazu Nikolu.

U Cetinskim tamnicama čami velik broj crnogorske inteligencije i koji su osumnjčeni radi urote, a ovi pripadaju narodnoj stranci. Do jedan mjesec dana bit će sudjeni. U Crnoj-Gori je stanje žalosno.

U Bugarskoj je sastavljeno novo ministarstvo. — Ministar-predsjednik jest Malinov. Bugarski knez Ferdinand od straha da ga tko ne ubije, ne izlazi iz svog dvora. Prema tome stanje je u Bugarskoj nepovoljno.

Magjari uvijek progone nemagjarske narodnosti u Ugarskoj. Tako je ministar prosvjete Appony naredio, da se dođuće školske godine ima da zatvori jedna rumunjska škola. Radi toga će Rumunji poslati prigovor na samog kralja.

U sjednici francuskog senata, koja se obdržavala 30. pr. mj. vijećalo se o zakonskoj osnovi glede toga, da se snizi vrijeme vojnih vježba. To je humanitarno!

U Americi vlada ovih dana velika oluja, rad čega je obustavljen svaki promet. Kako je razglašeno, nije istina, da su se tamo otvorile tvornice, koje su bile zatvorene radi slabih posala. Ti se glasovi šire za to, da naš svijet odlazi tamo i daje dobiti parobrodarskim društvima. Nek svak stoji kod kuće.

U Portugalskoj urotnici republikanski ubiše ovih dana kralja, sina prijestolonaslj., mladjeg sina i kraljicu lako ranili. — Narod hoće republiku.

DOPISI

Iz Skradina nam pišu: U ovom mjestu, ima nekoliko godina, odigrava se čudna igra u jednom važnom poslu. — Gospodja Elvira Demiche'i, udova jednog ck. poreznog činovnika, živi u Spljetu o mirovini svog pokojnog muža. Kako je to da opat Kragić, da općinsko Upraviteljstvo svjedoče da ona živi i stanuje u Skradinu, dočim ona, kao udova nikad nije ni živila ni stanovala u Skradinu. Mi znamo da je opat Kragić pravio svakojakih neprilika starom pensionieru J. D. bez ikakva uzroka; molili bi da nam se razjasni stvar, zašto i kako je zvanično na namirnici potvrđivano da neko živi, kao udova, u mjestu, gdje kao takova nikad nije živila? Kako se isplaćuje ta namirnica? Veritas.

RAZNE VIJESTI.

„**Novo Vrijeme**“. Izašao je drugi broj ovog lista naprednog hrv. i srp. učiteljstva. Uredjen je lijepo sa

zanimivim štivom. Osobito lijepim stilom i mislima ističe se i svidio nam se članak naduč. Roce. Preporučamo „N. V.“ svima, da ga pomognu predplatom i saradnjom.

Bufonade. Primamo iz kotara zadarskog i rado uvrščujemo. — Čitamo u „Hrv. rieči“, koja je zaslugom dičnog (?) nam Sirovice podvrgla pod svoju mantiju organ učiteljskog saveza, da „Učiteljski Glas“, ima sada 1015, predplatnika od prvašnjih 600. Znamo, da ovaj list ni prije nije imao 50 pretplatnika, a sudeć po dubokoj praznini, dvojimo, da se iko novi prijavio, već ga šta više odbijaju. Ali ipak rado ćemo vjerovati „Hrv. rieči“, i njenom bufonu, pošto to ide u korist učit. Saveza koji je svojina sviju učitelja u Dalmaciji, a ne pojedinaca. Zato čekamo do ljeta, da vidimo proračun na skupštini po kome će do 1. Ve'jače 1908 god. biti inkasirano na korist Saveza 2030. — Ne bude li tako, onda je još jednom potvrđena furtimaška laž i obsjanjivanje prostote od strane g. Sirovice. U svakom slučaju, da ne dočekaju na skupštini blamažu, savjetujemo šibensku koteriju, da pri ovoj prigodi i nepromišljenosti podvuku se svom meceni Sinčiću, koji će ih svojom kesom izvući iz hrdjave situacije. Tako će dobiti i naše priznanje koje ne zaslužuju. Bivši sužnji.

Vatrogasni ples. U prošlu nedilju bio je ples vatrogasnog društva te je ispao ne loše. Žao nam je, što nije niti blizu mogao približiti se onom sjaju i novčanom uspjehu drugih plesova ovog društva, koje zaslužuje svaku potporu od gradjanstva. I ovaj djelomični neuspjeh pada na dušu onih, koji svakim sredstvima inaugurovaše furtimašku politiku nevonjavih afarista i spekulanata.

Inače nam je drago, da se je eto i vatrogasni ples dao u kazalištu „Mazzoleni“ i baš uprav pod vodstvom poznatih smutljivaca.

Novi ples. Čujemo, da će brzo biti priredjen ples u našem gradu od političkih trasformista i traboboraca bez — obrazine. Uspjeh silan, posjet obilan. Najveći krabuljni ples bez krabulje.

„**Fra Hrvatska Rieč**“ sa kuleničnim člancima ljuti se na nas, što joj rekosmo, da je fratarsko-popovska kuharica i vladin reptil. Al mi znamo, kad je kadikad klepnemo po ušima il po nosu, da se ona neljuti baš od srca, neg onako po furtimašku. Čini fintu — Ludrovica mala, kopuni se — bogme, nije šala.

Poruke Uredništva.

Gg. dopisnici nek se strpe do drugog broja. Sve će ući.

Ko želi navrnutih naših loza na amerikanskoj podlozi svake vrste, nek se obrati potpisanome kao zastupatelju firme FORČIĆ I DRUG. — Naručbe prima do 15 veljače Visko Dujas pk. Šime, zastupatelj — Šibenik (Dolac).

Preporučujem št. općinstvu moju novu i bogatu

URARIJU I ZLATARIJU

— u gradu (Medjugarim) —

CIJENE UMJERENE.

Eugen Pettoello — Šibenik.

11-26